

Smíšená snůška rehka zahradního (*Phoenicurus phoenicurus*) a špačka obecného (*Sturnus vulgaris*)

Mixed breeding of Common Redstart (Phoenicurus phoenicurus) and Common Starling (Sturnus vulgaris)

Martin ZEMÁNEK

ČSOP Moravská Třebová, Komenského 59, 571 01 Moravská Třebová; e-mail: zemanek.m@post.cz

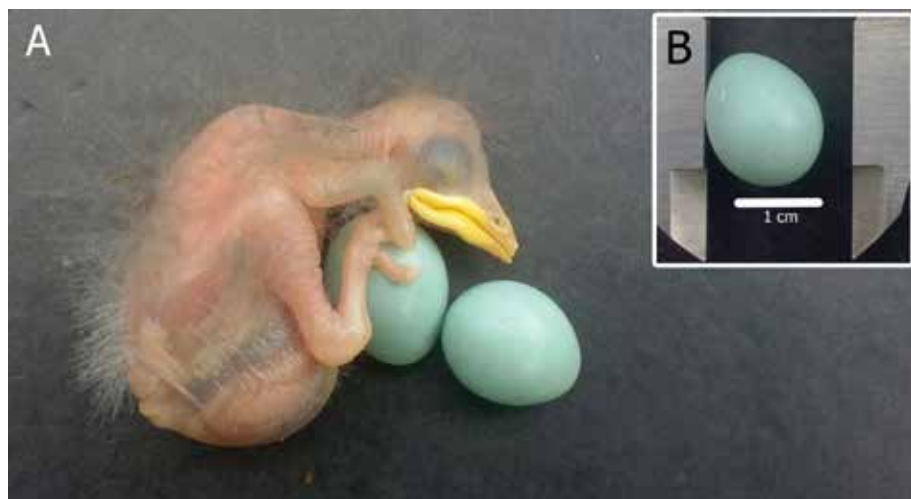
ÚVOD

Špaček obecný (*Sturnus vulgaris*) je na našem území hojným dutinohnízdíčem. Přirozeně obývá otevřenou krajinu pastvin a luk se stromovými pásy s dostatkem dutin pro hnízdění. Běžně se s ním také setkáme ve městech, kde hnízdí jak v přirozených dutinách, vyvěšených budkách, či v otvorech v různých typech zdí včetně polystyrénového zateplení (MARTINEC & MARTINEC 2006, ŠŤASTNÝ *et al.* 2006). Mezi lety 2001–2003 byla početnost hnízdících špačků na území České republiky odhadnuta až na 1 800 000 hnízdících párů (ŠŤASTNÝ *et al.* 2006). V roce 2017 jsem zaznamenal čtyři hnízdící páry tohoto druhu ve vyvěšených budkách v areálu biocentra Udánky v Moravské Třebové (mapovací kvadrát 6265, koordináty 49°46' N 16°39' E, nadmořská výška 378 m n. m., rozloha cca 1,2 ha), zřízeného v rámci územního systému ekologické stability. Celkem jsem vyvěsil čtyři budky přímo určené pro špačky, z nichž byly obsazeny pouze dvě. Další dvě budky byly primárně určeny pro sýkory, avšak po zvětšení vletového otvoru strakapoudem je obsadili špačci. V jedné z budek určené pro špačky jsem našel smíšenou snůšku špačka obecného a rehka zahradního (*Phoenicurus phoenicurus*).

POPIS NÁLEZU A DISKUSE

V rámci pravidelného monitoringu obsazenosti hnízdních budek jsem dne 15. 4. 2017 v jedné z nich našel hnízdo špačka se dvěma vejci tohoto druhu. Hnízdo bylo typicky tvořeno stébly trav a několika zelenými rostlinami. Tímto zeleným materiálem pravděpodobně láká samec samici ke společnému hnízdění (HUDEC & ŠŤASTNÝ 2011). Nalezená vejce odpovídala běžným vejcům špačka obecného. Proto jsem jim nevěnoval vyšší pozornost a neměřil jsem je. Průměrná velikost špaččích vajec je 29,41 × 21,06 mm, jsou jednobarevně světle modrá, se zřetelnými póry a četnými rýhami (HUDEC & ŠŤASTNÝ 2011). Ve špaččí snůšce bývá průměrně 5 vajec (rozsah 1 až 9 vajec). Vnitřní rozměry budky byly 17,5 (šířka) × 21,5 (hloubka) × 37,5 (výška) cm a průměr kruhového vletového otvoru byl 49 mm.

Při následné kontrole 29. 4. jsem zaznamenal jen jedno živé mládě špačka a dvě, pro špačka neobvykle malá, světle modrá vejce o rozměrech 19,24 × 14,40 a 18,26 × 13,91 mm (obr. 1). Druhé špaččí vejce bylo nejpravděpodobněji vyhozeno rodiči (GUIGUENO & SEALY 2012). K vyhození mohlo dojít, protože vejce mohlo být neoplozené, nebo v něm odumřelo embryo (KEMPENERS *et al.* 1996).

Obr. 1: A – Porovnání dvou vajec, pravděpodobně rehka zahradního (*Phoenicurus phoenicurus*), s asi dvou-denním mládětem špačka obecného (*Stumus vulgaris*). B – Stejně vejce s orientačním měřítkem. Moravská Třebová, 29. 4. 2017. Foto M. Zemánek.

Fig. 1: A: Comparison of the two, the most likely of Redstart's (*Phoenicurus phoenicurus*) eggs, with approximately two-day old Starling's (*Stumus vulgaris*) chick. B: One of the observed eggs with an orientation scale. Town of Moravská Třebová, 29th April 2017. Photo by M. Zemánek.

Při kontrole dne 5. 5. bylo v budce stále jedno živé mládě špačka a dvě cizí vejce. Při poslední kontrole 19. 5. bylo hnízdo v budce prázdné. Mládě špačka bylo s největší pravděpodobností úspěšně vyvedeno, neboť délka rodičovské péče u špačka obecného trvá průměrně 20,6 dní (HUDEC & ŠŤASTNÝ 2011). Dvě menší vejce byla pravděpodobně vyhozena špačkem, či zpredována. Zcela nelze vyloučit ani to, že vejce vyhodil konkurující samec špačka, usilující o hnízdní dutinu (MAZGAJSKI 2000, SMITH 2006).

Podle zjištěných rozměrů a barvy menších vajec odhaduji, že patřila rehkovi zahradnímu (*Phoenicurus phoenicurus*). Tento druh jsem v inkriminované době v biocentru několikrát spatřil. Dle HUDCE & ŠŤASTNÉHO (2011), jsou vejce rehka zahradního jednobarevně modrozelená o průměrných rozměrech 18,55 × 13,59 mm, což plně odpovídá nalezeným vejcím. V odborné literatuře jsem nic obdobného nezaznamenal. Je neobvyklé, že samice rehka nakladla vejce v době krátce před líhnutím špaččího mláděte. Po ukončení inkubace špaččích vajec embrya ve vejcích rehka zahradního velmi pravděpodobně uhynula, protože minimální nutná délka inkubace u rehka zahradního je 11 dní (HUDEC & ŠŤASTNÝ 2011).

Smíšené interspecifické snůšky jsou u dutinových hnízdičů ve většině případů způsobené kompeticí o vhodnou hnízdní dutinu (SAMPLONIUS & BOTH 2014). Samice následného druhu nedostatečně zastaví předchozí hnízdo a při inkubaci zahřívá i vejce předešlého druhu (M. Krist *in verb.*) Takto bylo například vyvedeno osm mlád'at sýkory koňadry (*Parus major*) a tři mlád'ata sýkory modřinky (*Cyanistes caeruleus*) sýkorou koňadrou (PAČLÍK 1998). Dalším příkladem jsou rodičovskou péčí sýkory koňadry v jednom hnízdě zdárně vyvedená dvě mlád'ata lejska černohlavého (*Ficedula hypoleuca*), jedno

mládě sýkory modřinky a šest mlád'at sýkory koňadry (SAMPLONIUS & BOTH 2014). Neméně zajímavým případem je situace, kdy sýkora koňadra uzurpovala hnízdo rehka zahradního, jehož snůška však již byla parazitována kukačkou obecnou (*Cuculus canorus*). Koňadra sice odstranila rehévejce z hnízdní kotlinky, avšak kukaččí vejce úspěšně vyvedla, a i se svým jedním mládětem zdárně vyvedla (GRIM *et al.* 2014).

Další příčinou možného nálezu smíšených snůšek je oportunistické zanášení samic do hnízd cizího druhu. Gravidní samice tato cizí hnízda využívá v případě, že její vlastní není po delší dobu k dispozici, či jej považuje za nevhodné (CRAIK 2010). Takto lze vysvětlit nalezená vejce strnada severního (*Calcarius lapponicus*) v hnízdě jespáka srostloprstého (*Calidris pusilla*). Jedinečností tohoto pozorování je fakt, že se jedná o mix nidikolního (krmivého) a nidifugního (nekrmivého) druhu (ANDERSON *et al.* 2016).

Vzhledem k náhodnosti objevení smíšených snůšek je velice náročné usuzovat na přesné příčiny zanesení vajec do cizího hnízda. V případě pozorování zveřejněného v této práci se domnívám, že samice rehka zanesla svá dvě vejce do obsazené špaččí budky náhodně. To mohlo být způsobeno nepřístupností hnízda z jakéhokoli důvodu, či nezkušeností samice (CRAIK 2010). Nicméně přesné okolnosti tohoto nálezu lze jen těžko odhadovat.

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji Tomáši Grimovi za věcné komentáře k rozpracované části manuskriptu.

SOUHRN

Příspěvek dokumentuje smíšenou snůšku špačka obecného (*Sturnus vulgaris*) a rehka zahradního (*Phoenicurus phoenicurus*) v hnízdní budce umístěné v biocentru Udánky v Moravské Třebové (49°46' N 16°39' E) v roce 2017. Při první kontrole v polovině dubna jsem našel dvě vejce špačka obecného, na konci dubna se v budce nacházelo jedno mládě špačka a dvě vejce rehka zahradního. Mládě špačka bylo pravděpodobně úspěšně vyvedeno, vejce rehka z budky později zmizela. Je pravděpodobné, že byla vyhozena dospělými špačky.

SUMMARY

I recorded mixed clutch of Common Starling (Sturnus vulgaris) and Common Redstart (Phoenicurus phoenicurus) in nest box in Moravská Třebová (49°46' N 16°39' E) in 2017. Two Redstart's eggs were not hatched and only one Starling's chick was fledged. It is first observation of mixed clutch of this two species as far as I know.

LITERATURA

- ANDERSON CH. M., SMITH F. M. & WOODARD P. F. 2016: An interspecific mixed clutch of Semipalmated Sandpiper and Lapland Longspur eggs. *Waterbirds* 39: 323–326.
- CRAIK J. C. A. 2010: Mixed clutches at seabird colonies in west Scotland 1996–2009. *Seabird* 23: 41–52.
- GRIM T., SAMAŠ P., PROCHÁZKA P. & RUTILA J. 2014: Are tits really unsuitable hosts for the Common Cuckoo? *Ornis Fennica* 91: 166–177.

- GUIGUENO M. F. & SEALY G. S. 2012: Nest sanitation in passerine birds: implications for egg rejection in hosts of brood parasites. *J. Ornithol.* 153: 35–52.
- HUDEK K. & ŠŤASTNÝ K. (eds) 2011: *Fauna ČR, Ptáci 3*. Academia, Praha.
- KEMPENAERS B., ADRIAENSEN F., NOORDWIJK A. J. V & DHONDT A. A. 1996: Genetic similarity, inbreeding and hatching failure in Blue Tits: Are unhatched eggs infertile? *Biological Science* 263: 179–185.
- MARTINEC M. & MARTINEC P. 2006: Zateplování budov – nové prostředí ptačí kolonizace. *Živa* 6: 275–276.
- MAZGAJSKI T. D. 2000: Starling (*Sturnus vulgaris*) and other cavity nesters – study in forest park. *Acta Ornithologica* 35: 103–107.
- PACLÍK M. 1998: Smíšená snůška sýkor koňadry (*Parus major*) a modřinky (*P. caeruleus*) v budce. *Panurus* 9: 117–119.
- SAMPLONIUS J. M. & BOTH C. 2014: A case of a three species mixed brood after two interspecific nest takeovers. *Ardea* 102: 105–107.
- SMITH K. W. 2006: The implications of nest site competition from Starlings (*Sturnus vulgaris*) and the effect of spring temperatures on the timing and breeding performance of Great spotted woodpeckers (*Dendrocopos major*) in Southern England. *Ann. Zool. Fennici* 43: 177–185.
- ŠŤASTNÝ K., BEJČEK K. & HUDEC K. (eds) 2006: *Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 2001–2003*. Aventinum, Praha.